

Przyczynek do poznania fauny motyli większych (Macrolepidoptera) południowej Polski

TOMASZ BLAIK

Pielgrzymów 20, 48-100 Głubczyce, e-mail: tomasz.blaik@entom.com.pl

ABSTRACT. Contribution to the knowledge of the Macrolepidoptera fauna of southern Poland.

New data on 51 rarely recorded species of macro-moths from southern Poland are presented. Among them, the most interesting are records of *Pharmacis carna*, *Argynnis laodice*, *Phyllodesma tremulifolia*, *Cyclophora albiocellaria* (the first record from the Sudety Mts.), *Thera cognata*, *Horisme aquata*, *Euphyia frustata*, *Perizoma hydrata*, *Spatalia argentina*, *Calliteara abietis*, *Pelosia obtusa*, *Eublemma purpurina*, *Nycteola asiatica*, *Bryophila domestica*, *Coenophila subrosea* and *Peridroma saucia*. After revision of materials from the Upper Silesian Museum in Bytom new data for *Scopula decorata* (Częstochowa env.), *Costaconvexa polygrammata* (from the Lower Silesia), *Isturgia roraria* (the Lower Beskid Mts.) and *Dichagyris musiva* (the Pieniny Mts.) are given.

KEY WORDS: Lepidoptera, Erebiidae, Geometridae, Hepialidae, Lasiocampidae, Noctuidae, Nolidae, Notodontidae, Nymphalidae, Sphingiidae, new data, southern Poland, faunistics.

W pracy przedstawiono nowe dane faunistyczne o 51 rzadko spotykanych gatunkach motyli, z grupy tzw. większych (Macrolepidoptera), będące wynikiem obserwacji i odłowów prowadzonych w południowej Polsce. Większość rekordów pochodzi z województw opolskiego i małopolskiego, nieliczne ze śląskiego, świętokrzyskiego i dolnośląskiego z lat 2001-2015. Prezentowane są także niepublikowane, stare materiały z kolekcji Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu, z obecnych województw: dolnośląskiego, śląskiego, małopolskiego i podkarpackiego.

Odłowy nocne prowadzono z użyciem ekranu świetlnego i samolówek z lampami żarowo-rtęciowymi (160 i 250 W), jako głównym źródłem światła, rzadziej stosowano także samolówki ze świetlówką emitującą światło nadfioletowe (UV).

Niewielka część poniższych danych została wykorzystana w formie ogólnych informacji uzupełniających obraz występowania gatunków, w monografii nocnych Macrolepidoptera Polski (BUSZKO & MASŁOWSKI 2012). Jeżeli nie zaznaczono inaczej okazy dowodowe znajdują się w kolekcji autora.

Skróty nazwisk: **AM** – Adam Malkiewicz, **AP** – Alina Paszko, **GK** – Grzegorz Kłys, **KK** – Karol Klimek, **MP** – Monika Pastrykiewicz, **MPk** – Marek Pieczka, **MPw** – Magda Piwińska, **MW** – Marcin Wencel, **PG** – Piotr Grad, **PZ** – Piotr Zabłocki, **SG** – Stanisław Gruszka, **SS** – Stanisław Skrabania, **ST** – Sergiusz Toll, **TB** – Tomasz Blaik, **TS** – Tadeusz Spaltenstein, **TSz** – Tomasz Szoldrowski, **WN** – Włodzimierz Nowakowski, **XD** – Xavier Dobrzański.

Pozostałe skróty: **MP** – województwo małopolskie, **OP** – województwo opolskie, **PK** – województwo podkarpackie, **SL** – województwo śląskie, **SW** – województwo świętokrzyskie, **USMB** – Muzeum Górnośląskie w Bytomiu (Upper Silesian Museum in Bytom).

Hepialidae STEPHENS, 1829

Pharmacis carna (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

MP: Małe Pieniny, Sołtysie Skały DV67, 560-580 m n.p.m., 15.07.2005, 1 ex., leg. TB; 13.07.2015, 11 exx., leg. et coll. TB et XD, ekran i samolówka UV.

Gatunek rozmieszczony lokalnie w Karpatach, częściej notowany tylko w Tatrach (RAZOWSKI 1975). Podawany z jednego stanowiska w Pieninach Właściwych (BŁESZYŃSKI *et al.* 1965).

Nymphalidae SWAINSON, 1827

Argynnis laodice (PALLAS, 1771)

OP: Bory Stobrawskie, Murów YS03, 20-24.07.2010, 1 ex., obs. et phot. AP, det. TB; 07-08.2012, kilka exx., obs., phot. et det. AP.

Gatunek znany głównie z północnej i wschodniej Polski, w południowej części kraju poza Podkarpaciem, występuje lokalnie także w Małopolsce. Wykazuje ekspansję zasięgu w kierunku zachodnim (BUSZKO & MASŁOWSKI 2008). Na Górnym Śląsku był pojedynczo łowiony w latach 70. XX wieku w okolicy Rudy Śląskiej i niedawno w Tworogu (BZIUK & GRZYWOCZ 2014).

Lasiocampidae HARRIS, 1841

Malacosoma castrensis (LINNAEUS, 1758)

OP: Bory Niemodlińskie, Dąbrówka Górna YS00, 04.07.2006, 1 ex., leg. TB, samolówka 250 W; Gogolin BA89, stary kamieniołom skał wapiennych, 09.06.2010, 1 gąsienica, obs. et phot. MP, det. TB; 14.06.2013, 1 gąsienica na *Rubus* sp., obs. et phot. MP, det. TB; Górażdze BB80, kamieniołom skał wapiennych, 29.06.2012, 1 ex., obs. et phot. MP, det. TB; Krępna BA99, 08.06.2013, 1 gąsienica na *Rubus* sp., obs. et phot. MP, det. TB,

SL: Podzamcze ad Zawiercie CA98, 20.07.2003, 2 exx., leg. TB, WN et MPk.

Gatunek bardzo lokalny, spotykany głównie w południowej i środkowej Polsce (BUSZKO & MASŁOWSKI 2012). W województwie opolskim podawany dotąd wyłącznie z Wyżyny Śląskiej (WOLF 1928, BIELEWICZ 1966, BŁAIK 2004). Stwierdzenia w Borach Niemodlińskich jest pierwszym na lewym brzegu Odry. Z okolic Zawiercia wymieniany dawniej jako rzadki (NIESIOŁOWSKI 1927, MASŁOWSKI & MASŁOWSKI 1928).

Eriogaster lanestrus (LINNAEUS, 1758)

OP: Zimnice Małe YS00, 22.06.2013, liczne gniazda z gąsienicami na przydrożnych lipach drobnolistnych (*Tilia cordata* MILL.), obs. et phot. TB.

Gatunek spotykany lokalnie w całej Polsce, z wyjątkiem obszarów górskich (BUSZKO & MASŁOWSKI 2012).

***Phyllodesma tremulifolia* (HÜBNER, 1810)**

OP: Miejsce XS94, 29.04.2009, 1 ex., leg. TB et GK, samolówka 250 W; 18-20.05.2009, 4 exx., leg. TB et GK, samolówka 250 W; Bory Stobrawskie, Ładza YS03, 09.05.2013, 1 ex., leg. TB et KK.

Gatunek rzadko spotykany, wykazany z rozproszonych stanowisk głównie w południowo-zachodniej i wschodniej części kraju (BUSZKO & MASŁOWSKI 2012).

***Gastropacha populifolia* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)**

OP: Zwanowice XS83, dolina Odry, 03.08.2011, 1 ex., leg. TB et MPw, samolówka 250 W. Gatunek spotykany lokalnie i rzadko w całej Polsce (BUSZKO & MASŁOWSKI 2012).

Sphingiidae LATREILLE, 1802***Proserpinus proserpina* (PALLAS, 1772)**

OP: Bory Niemodlińskie, Smolarnia-Serwitut XR99, 08.05.2003, 2 exx., obs. et phot. TB, samolówka 250 W; Miejsce XS94, 29.04.2009, 1 ex., obs. et phot. TB et GK, samolówka 250 W; 08.05.2009, 1 ex., obs. et phot. TB et GK, samolówka 250 W.

Gatunek rozsiedlony lokalnie, głównie w południowej Polsce (BUSZKO 2004; BUSZKO & MASŁOWSKI 2012). W ostatnich latach dość często wykazywany z nowych stanowisk w różnych okolicach kraju, w tym także na północy z dala od zwartego zasięgu (WAŚALA 2007). Preferuje nieużytki i mało stabilne siedliska ekotonowe, jak brzegi rzek, rowy i przydroża narażone na przekształcenie i zmiany sukcesyjne roślinności. Prawnie chroniony.

Geometridae LEACH, 1815***Cyclophora albiocellaria* (HÜBNER, 1789)**

OP: Góry Opawskie, Jodłowe Wzgórze XR77, 430 m n.p.m., 03.08.2013, 4 exx., leg. TB.

Gatunek do niedawna bardzo rzadko spotykany wyłącznie w Polsce wschodniej (BUSZKO 2000). W ostatnich latach został odnaleziony na nielicznych stanowiskach również w południowej części kraju (MOTYLE EUROPY – Krzysztof Jonko [online]). Odkrycie gatunku w Sudetach, może wskazywać na postępujące zmiany zachodzące w północnej części jego arealu w Europie Środkowej (HAUSMANN 2004).

***Cyclophora pendularia* (CLERCK, 1759)**

OP: Bory Stobrawskie, Ładza YS03, 09.05.2013, 1 ex., leg. TB et KK.

Gatunek występuje lokalnie w całej Polsce, przeważnie rzadko spotykany (BUSZKO 2000).

***Scopula decorata* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)**

SL: Dębowa Góra ad Częstochowa CB53, 17.07.1958, 1 ex., leg. SS, coll. USMB.

Gatunek dawniej stosunkowo szeroko rozsiedlony w Polsce, jednak bardzo lokalny i rzadko spotykany (ROMANISZYN & SCHILLE 1929). W ostatnich kilku dziesięcioleciach jego występowanie nie zostało potwierdzone na większości znanych stanowisk (BUSZKO 2000, BUSZKO & NOWACKI 2000).

***Scopula nemoraria* (HÜBNER, 1799)**

OP: Miedziana BB80, kompleks leśny N, 07.06.2014, ponad 10 osobników obserwowano aktywnie latających w dzień w cienistym borze mieszanym, 5 exx. leg. TB.

Gatunek znany z nielicznych stanowisk w Polsce, rzadko spotykany (BUSZKO 2000).

***Idaea ochrata* (SCOPOLI, 1763)**

OP: Miejsce XS94, 01.08.2009, 1 ex., leg. TB et GK, samolówka 250 W.

Gatunek wykazany z nielicznych stanowisk w Polsce, skupionych w południowo-zachodniej i wschodniej części kraju, z wyraźną strefą dysjunkcji zasięgu w części centralnej (BUSZKO 2000, BUSZKO & NOWACKI 2000, HAUSMANN 2004). Ostatnio liczba stwierdzeń gatunku wzrasta, a jego pojawienie się w województwie opolskim można wiązać z wyraźną ekspansją zasięgu na Dolnym Śląsku (MALKIEWICZ 2003).

***Idaea pallidata* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)**

OP: Góry Opawskie, Opawica XR85, 390 m n.p.m., 18.05.2007, 2 exx., w dzień, leg. TB et PG; 25.05.2012, 1 ex., w dzień, leg. TB; Otmice BB90, nasyp kolejowy S, 24.05.2007, 1 ex., w dzień, leg. TB.

Gatunek znany z całej Polski, stosunkowo rzadko spotykany i lokalny (BUSZKO 2000, BUSZKO & NOWACKI 2000).

***Lythria purpuraria* (LINNAEUS, 1758)**

MP: Pustynia Błędowska, Chechło CA98, 23.07.2003, 1 ex., w dzień, leg. TB et MPk.

Gatunek rozmieszczony lokalnie i rzadko spotykany niemal w całej Polsce (BUSZKO 2000, BUSZKO & NOWACKI 2000). Ze względu na możliwość mylenia go z pospolitym *L. cruentaria* (HUFN.), niektóre dane, np. z Dolnego Śląska, były kwestionowane (RAEBEL & TOLL 1962).

***Catarhoe rubidata* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)**

DL: Pogórze Kaczawskie, rez. Ostrzyca Proboszczowicka WS55, 03.07.2001, 1 ex., leg. TB et AM.

SL: Podzamcze ad Zawiercie CA98, 20.07.2003, 1 ex., leg. TB, WN et MPk.

Gatunek wykazany z większości województw w Polsce, przeważnie rzadko spotykany (BUSZKO 2000, BUSZKO & NOWACKI 2000). Wymieniany z okolic Zawiercia jako rzadki (NIESIOŁOWSKI 1927, MASŁOWSKI & MASŁOWSKI 1929).

***Epirrhoe galiata* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)**

MP: Małe Pieniny, Sołtysie Skały DV67, 560-580 m n.p.m., 13.07.2015, 1 ex., leg. TB et XD.

OP: Gogolin BA99, stary kamieniołom skał wapiennych, 07.09.2008, 2 exx., leg. TB.

Gatunek występuje lokalnie w niemal całej Polsce, przeważnie rzadko spotykany (BUSZKO 2000). W paśmie pienińskim podawany jako nieliczny z Pienin Właściwych (BŁESZYŃSKI *et al.* 1965).

***Epirrhoe molluginata* (HÜBNER, 1813)**

MP: Podczerwone DV17, torfowisko Puścizna, 690 m n.p.m., 6-7.07.2002, 1 ex., leg. TB;

Małe Pieniny, Sołtysie Skały DV67, 560-580 m n.p.m., 15.07.2005, 2 exx., leg. TB;

13.07.2015, 1 ex., leg. TB et XD.

Gatunek rozmieszczony w Polsce lokalnie w górach i na pogórzcu, dość rzadko spotykany (BUSZKO 2000). W paśmie pienińskim podawany jako nieliczny z Pienin Właściwych (BŁESZYŃSKI *et al.* 1965).

Costaconvexa polygrammata (BORKHAUSEN, 1794)

DL: Grabownica ad Milicz (oryg. Milicz/Grabownica) XT61, 22.06.1959, 3 exx., leg. SS, coll. USMB.

Gatunek rzadko spotykany w całej Polsce (BUSZKO 2000). Jest to trzecie stanowisko na Śląsku, gdzie dotychczas był podawany z Głogowa (WOCKE 1872, RAEBEL & TOLL 1962) i Ligoty Dolnej (BLAIK 2007).

Larentia clavaria (HAWORTH, 1809)

SL: Beskid Śląski, Szczyrk CA50, 01.10.2006, 1 ex., w budynku, prawdopodobnie przywabiony do światła, leg. TB.

Gatunek dość rzadko spotykany w Polsce, znany z rozproszonych stanowisk na nizu i terenach podgórskich (Buszko 2000). Z Beskidu Śląskiego podawany z Ustronia (STUGLIK 1934).

Thera cognata (THUNBERG, 1792)

MP: Małe Pieniny, Sołtysie Skały DV67, 560-580 m n.p.m., 15.07.2005, 2 exx., leg. TB; Podczerwone DV17, torfowisko Puścizna, 690 m n.p.m., 20.07.2006, 1 ex., leg. TB.

Gatunek rzadko spotykany w Polsce, wykazany z rozproszonych stanowisk głównie w południowej i wschodniej części kraju (BUSZKO 2000, BUSZKO & NOWACKI 2000).

Horisme aquata (HÜBNER, 1813)

SW: Góry Świętokrzyskie, Góra Rzepka ad Chęciny DB62, 22.07.2003, 2 exx., leg. TB, WN et MPk.

Gatunek rzadko spotykany, znany z nielicznych, rozproszonych stanowisk w Polsce niżowej (ROMANISZYN & SCHILLE 1929, BUSZKO 2000).

Horisme corticata (TREITSCHKE, 1835)

OP: Chrzęstowice BB91, dolina Chrzęstawy, 29.05.2013, 1 ex., leg. TB et TSz.

Gatunek znany z nielicznych stanowisk, rozmieszczonych głównie w zachodniej i południowej Polsce (BUSZKO 2000, BUSZKO & NOWACKI 2000). Poszerza swój zasięg w kierunku północnym (PRÜFFER 1958, RAEBEL & TOLL 1962, HAUSMANN & VIIDALEPP 2012).

Euphyia frustata (TREITSCHKE, 1828)

SL: Podzamcze ad Zawiercie CA98, 20.07.2003, 2 exx., leg. TB, WN et MPk.

Gatunek bardzo rzadko spotykany, wykazany z nielicznych stanowisk w Tatrach, Pieninach i na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej (BUSZKO 2000), a ponadto w XIX wieku z Sudetów i okolic Raciborza (WOCKE 1872, RAEBEL & TOLL 1962). Z okolic Zawiercia podawany z nieodległego od Podzamcza stanowiska w Smoleniu (Strzegowej) (MASŁOWSKI & MASŁOWSKI 1929). W Polsce występuje na północnej granicy zasięgu (HAUSMANN & VIIDALEPP 2012).

***Perizoma hydrata* (TREITSCHKE, 1829)**

MP: Czarny Dunajec DV17, Las Baligówka, 660 m n.p.m., skraj boru świerkowego i wilgotnej łąki, 26.06.2009, 3 exx., leg. TB.

Gatunek rzadko spotykany, znany z rozproszonych stanowisk, głównie w Polsce środkowej i południowej (BUSZKO 2000).

***Eupithecia pygmaea* (HÜBNER, 1799)**

OP: Łączany XS95, łąka wilgotna, 29.05.2013, 1 ex., aktywnie latający w dzień nad roślinnością zielną, leg. TB.

Gatunek rzadko łowny, znany z nielicznych stanowisk w południowo-zachodniej, środkowej i północno-wschodniej Polsce (BUSZKO 2000, BUSZKO & NOWACKI 2000).

***Eupithecia veratraria* HERRICH-SCHÄFFER, 1850**

MP: Czarny Dunajec DV17, Las Baligówka, 660 m n.p.m., skraj boru świerkowego i wilgotnej łąki, 26.06.2009, 2 exx., leg. TB.

Gatunek występuje w Polsce lokalnie w górach, na pogórzu i na obszarach wyżynnych. Dość rzadko spotykany (BUSZKO 2000).

***Odezia atrata* (LINNAEUS, 1758)**

OP: Łędziny ad Opole BB81, 26.06.2012, 1 ex., w dzień na drodze leśnej, leg. TB.

Gatunek szeroko rozsiadlony głównie w górach i na pogórzu, ponadto spotykany w północnej Polsce (BUSZKO 2000). Na obszarach nizinnych w południowej części kraju spotykany rzadko i wyjątkowo (RAEBEL & TOLL 1962).

***Chlorissa viridata* (LINNAEUS, 1758)**

OP: Chrzastowice BB91, dolina Chrzastawy, 29.05.2013, 2 exx., leg. TB et TSz.

SL: Podzamcze ad Zawiercie CA98, 18.06.2010, 7 exx., leg. et coll. TB et XD.

Gatunek znany z całej Polski (BUSZKO 2000, BUSZKO & NOWACKI 2000). Na Śląsku niezbyt rozpowszechniony (WOCKE 1872, RAEBEL & TOLL 1962). Ostatnio podawany z Borów Dolnośląskich (MALKIEWICZ & KOKOT 2006, KOKOT & HYJEK 2011).

***Heliomata glarearia* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)**

SW: Góry Świętokrzyskie, Góra Rzepka ad Chęciny DB62, 22.07.2003, 3 exx., leg. TB, WN et MPk.

Gatunek rzadko spotykany, znany z rozproszonych stanowisk w Polsce (BUSZKO 2000).

***Isturgia roraria* (FABRICIUS, 1776)**

PK: Beskid Niski, okolice Dukli (oryg. Dukla-[niejasny zapis]), 14.07.1976, 1 ex., wypłoszony z zarośli tarniny, bogate zioła, leg. et det. SG, coll. USMB (ex coll. TS).

Gatunek znany z niewielu stanowisk skupionych w pasie wyżyn, przedgórz i na obszarach górskich od Sudetów Wschodnich, po Beskid Niski i Bieszczady Zachodnie. Osiąga w Polsce północno-zachodnią granicę zasięgu (BLAIK 2003, MALKIEWICZ 2012).

***Epione vespertaria* (LINNAEUS, 1767)**

MP: Podczerwone DV17, torfowisko Puścizna, 690 m n.p.m., 20.07.2006, 2 exx. leg. TB.

Gatunek stosunkowo rzadko spotykany w Polsce, znany z rozproszonych stanowisk głównie na obszarach wyżynnych i w niższych położeniach górskich (BUSZKO 2000, MALKIEWICZ 2012).

Alcis bastelbergeri (HIRSCHKE, 1908)

MP: Podczerwone DV17, torfowisko Puścizna, 690 m n.p.m., 20.07.2006, 1 ex., leg. TB,

SL: Cisownica CA38, 21.07.2003, 1 ex., leg. TB et MPk.

Gatunek rozmieszczony lokalnie w Sudetach i Karpatach oraz na ich pogórzu (MALKIEWICZ 2012). Wymieniany z okolic Cisownicy jako bardzo rzadki (STUGLIK 1939).

Arichanna melanaria (LINNAEUS, 1758)

MP: Podczerwone DV17, torfowisko Puścizna, 690 m n.p.m., 6-7.07.2002, 1 ex., leg. TB; 12.07.2005, 1 ex., leg. TB; 20.07.2006, 2 exx., leg. TB.

Gatunek rozmieszczony lokalnie w całej Polsce. Jego zasięg kurczy się szczególnie w południowej i zachodniej części kraju, wraz z postępującym przekształcaniem i zanikiem siedlisk bagiennych (MALKIEWICZ 2012). Z torfowisk Kotliny Orawsko-Nowotarskiej wymieniany z pobliskiego Czarnego Dunajca (STACH 1923).

Notodontidae STEPHENS, 1829

Spatalia argentina (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

OP: Bory Stobrowskie, Ładza YS03, 20 i 25.05.2014, 2 exx., leg. et coll. KK; 02.06.2015, 1 ex., leg. et coll. KK.

Gatunek znany w Polsce z rozproszonych stanowisk w części niżowej. Na ogół rzadko spotykany (BUSZKO & MASŁOWSKI 2012).

Erebidae LEACH, 1815

Dicallomera fascelina (LINNAEUS, 1758)

MP: Podczerwone DV17, torfowisko Puścizna, 690 m n.p.m., 12.07.2005, 4 exx., leg. TB.

Gatunek lokalny i na ogół rzadko spotykany w Polsce (BUSZKO & MASŁOWSKI 2012).

Calliteara abietis (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

OP: Bory Niemodlińskie, Smolarnia-Serwitut XR99, 09.06.2003, 1 ex., leg. TB, samolówka 250 W; 14.06.2003, 1 ex., leg. TB, samolówka 250 W; Bory Niemodlińskie, Ochodze XS90, 13.06.2008, 1 ex., leg. TB et MW.

Gatunek bardzo lokalny, spotykany głównie w północno-wschodniej Polsce (BUSZKO & MASŁOWSKI 2012). W południowej części kraju znany z kilku dawnych stanowisk na Śląsku (WOLF 1928).

Nudaria mundana (LINNAEUS, 1761)

MP: Małe Pieniny, Sołtysie Skały DV67, 560-580 m n.p.m., 13.07.2015, 2 exx., leg. TB et XD.

Gatunek rzadko spotykany, obecnie nie potwierdzony na przeważającym obszarze dawnego

występowania, w zachodniej i południowej Polsce (ROMANISZYN & SCHILLE 1929, BUSZKO & MASŁOWSKI 2012). Dość rozpowszechniony w Pieninach Właściwych, w kserotermicznych siedliskach naskalnych (BŁESZYŃSKI *et al.* 1965).

Pelosia obtusa (HERRICH-SCHÄFFER, 1847)

OP: Bory Niemodlińskie, Szydłowiec Śląski XS81, 07.07.2006, 2 exx., leg. TB, samolówka 250 W; 28.07.2006, 1 ex., leg. TB, samolówka 250 W; 19.06-12.08.2007, 19 exx., leg. TB, samolówka 250 W.

Gatunek występuje w Polsce bardzo lokalnie na niżu. Z południowej części kraju wykazany z pojedynczych stanowisk na Dolnym Śląsku i Wyżynie Małopolskiej (BUSZKO & MASŁOWSKI 2012).

Eublemma purpurina (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

OP: Chorula YS10, 28.08.2008, 1 ex., leg. TB; Bory Niemodlińskie, Dąbrówka Górna YS00, 06.08.2009, 1 ex., leg. TB, samolówka 250 W.

Gatunek bardzo rzadko notowany w południowej i wschodniej Polsce, od Górnego Śląska (BIELEWICZ 1966), przez Pieniny (NOWACKI & WAŚALA 2008), po Polesie (NOWACKI & HOŁOWIŃSKI 1999). W Europie Środkowej, w tym również w Polsce, mogą pojawiać się osobniki migrujące z południa i południowego-wschodu Europy (FIBIGER *et al.* 2010).

Nolidae BRUAND, 1847

Nycteola asiatica (KRULIKOVSKY, 1904)

OP: Bory Niemodlińskie, Dąbrówka Górna YS00, 02.09.2008, 1 ex., leg. TB, samolówka 250 W; Gogolin BA99, stary kamieniołom skał wapiennych, 07.09.2008, 1 ex., leg. TB.

Gatunek znany z nielicznych stanowisk rozproszonych głównie we wschodniej i południowo-wschodniej części kraju, a ponadto w Wielkopolsce i na Dolnym Śląsku (BUSZKO & MASŁOWSKI 2012; NOWACKI & WAŚALA 2008). Motyle spotykane w Europie Środkowej uznaje się za migrantów z południa i wschodu Europy (FIBIGER *et al.* 2009). Jako nowy element fauny Polski wykazany stosunkowo niedawno z Puszczy Białowieskiej (KOKOT 1986). Ze względu na podobieństwo do pospolitego *N. revayana* (SCOP.), mógł być przeoczany zwłaszcza w starszych opracowaniach, na co wskazuje rewizja materiałów z okolic Raciborza (DROZDA 1962; NOWACKI 1996).

Noctuidae LATREILLE, 1809

Diachrysia chryson (ESPER, 1789)

SL: Cisownica CA30, 21.07.2003, 1 ex., leg. TB et MPk.

Gatunek wykazany z niewielu stanowisk w Karpatach, oraz na ich pogórzach (BUSZKO 1983). Znany z Beskidu Sądeckiego (SCHILLE 1895), Gubałówki (WOJTUSIAK 1966) i Tatr (BUSZKO *et al.* 2000), Pienin (BŁESZYŃSKI *et al.* 1965, NOWACKI & WAŚALA 2008) oraz Bieszczadów Zachodnich i Pogórza Przemyskiego, gdzie był dość często łowiony (BIELEWICZ 1973). Na Pogórzach Śląskimi był stwierdzony na górze Tuł, pod Cisownicą (STUGLIK 1934).

Autographa bractea (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

MP: Podczerwone DV17, torfowisko Puścizna, 690 m n.p.m., 6-7.07.2002, 1 ex., leg. TB; 12.07.2005, 2 exx., leg. TB; 20.07.2006, 1 ex., leg. TB.

Gatunek rozmieszczony lokalnie w całej Polsce, częściej spotykany w części południowej (BUSZKO 1983, BUSZKO & NOWACKI 2000).

Cryphia fraudatricula (HÜBNER, 1803)

OP: Krapkowice-Otmet YR19, 07.06.2003, 1 ex., w dzień na budynku, prawdopodobnie przywabiony do światła lampy ściennej, leg. TB.

Gatunek lokalny, na ogół rzadko spotykany (BUSZKO 1985). Wykazany z niemal całej Polski, z wyjątkiem województwa pomorskiego i warmińsko-mazurskiego (BUSZKO & NOWACKI 2000).

Bryophila domestica (HUFNAGEL, 1766)

OP: Góry Opawskie, Hraniczny Wierch XR86, 460 m n.p.m., 22.07.2013, 1 ex., leg. TB.

SW: Góry Świętokrzyskie, Góra Rzepka ad Chęciny DB62, 22.07.2003, 4 exx., leg. TB, WN et MPk.

Gatunek wykazany z nielicznych stanowisk, rozproszonych głównie w południowej Polsce (BUSZKO & NOWACKI 2000). Ostatnio był wykazany, m.in. z Borów Dolnośląskich (KOKOT & HYJEK 2011), Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej (NOWACKI & WĄSALA 2006) i Pienin Właściwych, gdzie jest gatunkiem rozpowszechnionym (NOWACKI & WĄSALA 2008).

Bryophila ereptricula (TREITSCHKE, 1825)

MP: Małe Pieniny, Sołtysie Skały DV67, 560-580 m n.p.m., 13.07.2015, 1 ex., leg. TB et XD, coll. XD.

Gatunek wykazany z pojedynczych stanowisk, rozproszonych głównie w południowej Polsce (BUSZKO 1985, BUSZKO & NOWACKI 2000). Rozpowszechniony w paśmie Pienin Właściwych, w naskalnych siedliskach kserotermicznych (NOWACKI & WĄSALA 2008).

Mormo maura (LINNAEUS, 1758)

OP: Kędzierzyn-Koźle, dzielnica Koźle, BA97, ogródki działkowe nad ciekim Lineta, 24.07.2011, 1 ex., w dzień na ścianie murowanej altany porośniętej winoroślą, leg. TSz. Motyl został prawdopodobnie przywabiony do fermentujących owoców.

Gatunek znany z wielu okolic Polski, jednak bardzo lokalny i rzadko spotykany (ROMANISZYN & SCHILLE 1929, BUSZKO & NOWACKI 2000). Motyle przylatują głównie do przynęty pokarmowej i tylko wyjątkowo są przywabiane do źródeł światła sztucznego. Fakt ten, w połączeniu z wybitnym przywiązaniem gatunku do środowisk nadrzecznych, może być powodem słabego poznania jego rozmieszczenia.

Phlogophora scita (HÜBNER, 1790)

MP: Małe Pieniny, Sołtysie Skały DV67, 560-580 m n.p.m., 13.07.2015, 3 exx., leg. TB et XD, ekran i samolówka UV.

Gatunek górski związany z lasami regla dolnego. W Polsce szeroko rozsiadłony w Sudetach i Karpatach, od Karkonoszy (NOWACKI 1998), po Bieszczady Zachodnie i Pogórze

Przemyskie (BIELEWICZ 1973). W paśmie pienińskim wykazany tylko z Pienin Właściwych, gdzie jest gatunkiem rozpowszechnionym (BLESZYŃSKI *et al.* 1965, NOWACKI & WĄSALA 2008).

Apamea rubrivena (TREITSCHKE, 1825)

MP: Małe Pieniny, Sołtysie Skały DV67, 560-580 m n.p.m., 13.07.2015, 1 ex., leg. TB et XD. Gatunek borealno-górski, znany z wielu stanowisk w Sudetach (WOLF 1944, NOWACKI 1998, KOKOT 2006, MALKIEWICZ & KANIA 2010), oraz rozproszonych stanowisk w Karpatach. Wykazany m.in. z Tatr (BUSZKO *et al.* 2000), Pienin Właściwych (BLESZYŃSKI *et al.* 1965, NOWACKI & WĄSALA 2008) i Bieszczadów Zachodnich (BIELEWICZ 1973). Ponadto występuje w Polsce północno-wschodniej, m.in. w Puszczy Augustowskiej (NOWACKI & RUDNY 1992).

Coenophila subrosea (STEPHENS, 1829)

MP: Podczerwone DV17, torfowisko Puścizna, 690 m n.p.m., 6-7.07.2002, 1 ex., leg. TB; 20.07.2006, 2 exx., leg. TB.

Gatunek znany z nielicznych stanowisk w północno-wschodniej Polsce i na Roztoczu (NOWACKI & RUDNY 1992). W południowej części kraju był łowiony w latach 80. XX wieku w Boruszowicach na Górnym Śląsku, a w ostatnich latach został wykazany na drugim stanowisku w Kotlinie Nowotarskiej (LARYSZ 2014).

Peridroma saucia (HÜBNER, 1808)

OP: Góra Świętej Anny BA99, 05.06.2007, 1 ex., leg. TB et PZ, samolówka 250 W.

Gatunek kosmopolityczny znany głównie z obszarów tropikalnych. W Europie, poza obszarem śródziemnomorskim, notowany jako migrant (FIBIGER 1993). Do Polski zalatuje sporadycznie. Był podawany z większości regionów, jednak w ostatnich kilku dziesięcioleciach tylko z południowej i południowo-wschodniej części kraju (BUSZKO & NOWACKI 2000). Stosunkowo częściej i bardziej regularnie był obserwowany na Gubałowie i w Tatrach (WOJTUSIAK 1966, BATKOWSKI i in. 1972). Nowe stwierdzenie gatunku na Śląsku jest kolejnym w pobliżu doliny Odry (WOLF 1944, DROZDA 1962, BIELEWICZ 1966), co może wskazywać na jej ważną rolę w wędrówce motyli na północ, po przekroczeniu Bramy Morawskiej.

Dichagyris musiva (HÜBNER, 1803)

MP: Pieniny Właściwe, Upszar DV57, 17.06.1957, 1 ex., leg. ST, coll. USMB.

Gatunek był dotychczas podawany tylko z Gubałówki (BATKOWSKI *et al.* 1972). Reprezentuje kserotermofilny element górski, o zasięgu euroazjatyckim (RÁKOSY 1996). Znany z gór południowej i środkowo-wschodniej Europy, Kaukazu, Azji Środkowej, Syberii, Mongolii, zachodnich Chin i Tybetu, gdzie występuje w środowiskach otwartych do wysokości około 2500 m n.p.m. (FIBIGER 1990). W słowackiej części Karpat bardzo lokalny (HRUBÝ 1964), szerzej rozsiedlony w Karpatach rumuńskich (RÁKOSY 1996). W Polsce notowany na północnej granicy zasięgu.

PIŚMIENNICTWO

- BATKOWSKI S., PALIK E., SZPOR R. 1972. Motyle większe Tatr Polskich. *Polskie Pismo entomologiczne* 42(3): 637–688.
- BIELEWICZ M. 1966. Motyle Kamiennej Góry w Ligocie Dolnej pow. Strzelce Opolskie. *Rocznik Muzeum górnośląskiego, Przyroda* 3: 5–72.
- BIELEWICZ M. 1973. Motyle większe (Macrolepidoptera) Bieszczadów Zachodnich i Pogórza Przemyskiego. *Rocznik Muzeum górnośląskiego, Przyroda* 7: 1–170.
- BLAIK T. 2003. Notes on the occurrence of *Isturgia roraria* FABRICIUS, 1777 (Lepidoptera: Geometridae) in Poland with remarks on its ecology, biology and variability. *Polskie Pismo entomologiczne* 72: 23–37.
- BLAIK T. 2004. Macrolepidoptera (Lasiocampoidea, Bombycoidea, Drepanoidea, Geometroidea, Noctuoidea) of Równina Opolska and Chełm. Opole Scientific Society, *Nature Journal* 37: 67–93.
- BLAIK T. 2007. Uzupełnienie do znajomości fauny motyli większych (Macrolepidoptera) Równiny Opolskiej i Chełmu. Nowe stanowiska interesujących gatunków. *Acta entomologica silesiana* 14–15: 31–35.
- BLESZYŃSKI S., RAZOWSKI J., ŻUKOWSKI R. 1965. Fauna motyli Pienin. *Acta zoologica cracoviensia* 10: 375–493.
- BUSZKO J. 1983. Noctuidae, podrodziny Acontinae, Sarothripinae, Euteliinae, Plusiinae, Catocalinae, Rivulinae, Hypeninae i Herminiinae. *Klucze do oznaczania owadów Polski*, Warszawa-Wrocław, XXVII, z. 53e: 1–170.
- BUSZKO J. 1985. Noctuidae, podrodzina Bryophilinae. *Klucze do oznaczania owadów Polski*, Warszawa-Wrocław, XXVII, z. 53g: 1–19.
- BUSZKO J. 2000. Atlas motyli Polski. Część III. Falice, wycinki, miernikowce. Image, Warszawa, 518 pp.
- BUSZKO J. 2004. *Proserpinus proserpina* (PALLAS, 1772), Postojak wiesiołkowiec. In: GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (Ed.): Polska czerwona księga zwierząt. Bezkręgowce. IOP PAN Kraków & AR Poznań: 232–233.
- BUSZKO J., MASŁOWSKI J. 2008. Motyle dzienne Polski. Koliber, Nowy Sącz, 274 pp.
- BUSZKO J., MASŁOWSKI J. 2012. Motyle nocne Polski, Macrolepidoptera. Część I. Koliber, Nowy Sącz, 301 pp.
- BUSZKO J., MIKKOLA K., NOWACKI J. 2000. Motyle (Lepidoptera) Tatr Polskich. Cz. I. Wstęp, przegląd gatunków, geneza fauny. *Wiadomości entomologiczne* 19(Supl.): 1–44.
- BUSZKO J., NOWACKI J. 2000. The Lepidoptera of Poland. A Distributional Checklist. *Polish Entomological Monographs* 1: 1–178.
- BZIUŁ T., GRZYWOCZ J. 2014. *Argynnis laodice* (PALLAS, 1771) (Lepidoptera: Nymphalidae) na Górnym Śląsku. *Acta entomologica silesiana* 22(006): 59.
- DROZDA A. 1962. Fauna motyli okolic Raciborza. *Rocznik Muzeum górnośląskiego, Przyroda* 1: 81–131.
- FIBIGER M. 1990. Noctuidae Europaeae. Vol. 1. Noctuidae I. Entomological Press, Sorø, 208 pp.
- FIBIGER M. 1993. Noctuidae Europaeae. Vol. 2. Noctuidae II. Entomological Press, Sorø, 230 pp.
- FIBIGER M., RONKAY L., STEINER A., ZILLI A. 2009. Noctuidae Europaeae. Vol. 11. Pantheinae - Bryophilinae. Entomological Press, Sorø, 504 pp.
- FIBIGER M., RONKAY L., YELA J. L., ZILLI A. 2010. Noctuidae Europaeae. Vol. 12. Rivulinae - Euteliinae, and Micronoctuidae, and supplement to volumes 1-11. Entomological Press, Sorø, 451 pp.
- HAUSMANN A. 2004. Sterrhinae, In: A. HAUSMANN (Ed.). *The Geometrid Moths of Europe* 2, Apollo Books, Stenstrup, 600 pp.
- HAUSMANN A., VIIDALEPP J. 2012. Larentiinae I, In: A. HAUSMANN (Ed.). *The Geometrid Moths of Europe* 3, Apollo Books, Stenstrup, 743 pp.
- HRUBÝ K. 1964. *Prodrómus Lepidopter Slovenska*. SAV, Bratislava, 962 pp.
- KOKOT A. 1986. *Nycteola asiatica* KRULIKOVSKY, 1904 (Lepidoptera, Noctuidae), nowy gatunek motyla dla fauny Polski. *Przegląd Zoologiczny* 30(2): 205.
- KOKOT A. 2006. Motyle większe (Macrolepidoptera) okolic Paskkowa w Górach Bystrzyckich. *Przyroda Sudetów* 9: 95–120.
- KOKOT A., HYEK A. 2011. Motyle większe (Macrolepidoptera) Borów Dolnośląskich. *Przyroda Sudetów* 14: 83–110.
- LARYSZ A. 2014. Materiały do znajomości fauny motyli (Lepidoptera) Polski. *Acta entomologica silesiana* 22(012): 61–65.
- MALKIEWICZ A. 2003. Ekspansje motyli („Macrolepidoptera”) na Dolnym Śląsku w okresie 1950-2003. *Przegląd Zoologiczny* 47(3-4): 161–176.
- MALKIEWICZ A. 2012. *The Geometrid Moths of Poland*. Vol. 1. Ennominae (Lepidoptera: Geometridae), *Polish Taxonomical Monographs* 19, Wrocław, 270 pp.

- MALKIEWICZ A., KANIA J. 2010. Nowe sówkowate (Lepidoptera: Noctuidae) dla polskich Sudetów Wschodnich. *Przyroda Sudetów* 13: 113–116.
- MALKIEWICZ A., KOKOT A. 2006. Nowe dane o rzadkich gatunkach motyli (Lepidoptera) na terenie Borów Dolnośląskich i Sudetów – kontynuacja III. *Przyroda Sudetów* 9: 87–94.
- MASŁOWSKI L., MASŁOWSKI M. 1928. Motyle okolic Zawiercia. *Polskie Pismo entomologiczne* 7: 210–279, tabl. 10, 11.
- MASŁOWSKI L., MASŁOWSKI M. 1929. Motyle okolic Zawiercia. II cz. *Polskie Pismo entomologiczne* 8: 1–51.
- MOTYLE EUROPY – Krzysztof Jonko, accessed 22 November 2015. <http://www.lepidoptera.eu>
- NIESIOŁOWSKI W. 1927. Motyle Większe (Macrolepidoptera) okolic Zawiercia i niektórych miejscowości b. Królestwa Polskiego. *Sprawozdanie Komisji fizjograficznej* 62: 93–131.
- NOWACKI J. 1996. Nowe stanowisko *Nycteola asiatica* (KRULIKOVSKY) (Lepidoptera, Noctuidae) w Polsce. *Wiadomości entomologiczne* 15: 60.
- NOWACKI J. 1998. Sówkowate (Lepidoptera, Noctuidae) Karkonoszy Polskich. *Wiadomości entomologiczne* 16: 177–188.
- NOWACKI J., HOŁOWIŃSKI M. 1999. Sówkowate (Lepidoptera, Noctuidae) Lasów Sobiborskich na obszarze Polskiego Polesia. *Wiadomości entomologiczne* 18(Supl. 1): 1–60.
- NOWACKI J., RUDNY J. 1992. Sówkowate (Lepidoptera, Noctuidae) Puszczy Augustowskiej. *Wiadomości entomologiczne* 11: 37–57.
- NOWACKI J., WĄSALA R. 2006. Sówki (Lepidoptera: Noctuoidea: Nolidae, Erebidae, Noctuidae) środowisk naskalnych w okolicy Mirowa na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej. *Wiadomości entomologiczne* 25: 105–124.
- NOWACKI J., WĄSALA R. 2008. The Noctuids (Lepidoptera, Noctuidae) of xerothermic rock swards in the Pieniny Mts. *Polish Entomological Monographs* 4: 1–60.
- PRÜFFER J. 1958. *Horisme corticata* Tr. (Lep., Geometr.) w Polsce. *Polskie Pismo entomologiczne* 27(14): 135–138.
- RÁKOSY L. 1996. Die Noctuiden Rumäniens (Lepidoptera Noctuidae). *Stapfia 46 & Kataloge des O.Ö. Landesmuseums*, N. F. 105, Linz, 648 pp.
- ROMANISZYN J., SCHILLE F. 1929. Fauna motyli Polski. I. *Prace monograficzne Komisji fizjograficznej* 6: 1–552.
- RAEBEL P. H., TOLL S. 1962. Fauna motyli Śląska, Miernikowce (Lepidoptera, Geometridae). *Rocznik Muzeum górnośląskiego, Przyroda* 1: 7–78.
- RAZOWSKI J. 1975. Motyle (Lepidoptera) Polski, Część II – Homoneura, PWN Warszawa – Kraków, 96 pp., tabl. 1–4.
- SCHILLE F. 1895. Fauna lepidopterologiczna doliny Popradu i jego doły. *Sprawozdanie Komisji fizjograficznej* 30: 207–287.
- STACH S. 1923. Drugi przyczynek do fauny motyli Podhala. *Sprawozdanie Komisji fizjograficznej* 57: 79–87.
- STUGLIK Z. 1934. Materiały do poznania fauny motyli Śląska (Macrolepidoptera). Wydawnictwo Muzeum Śląskiego. Dział III. Katowice 7: 1–100, mapa, tabl. I–V.
- STUGLIK Z. 1939. Przyczynek do badań nad fauna motyli Śląska. Wydawnictwo Muzeum Śląskiego. *Prace Oddziału Przyrodniczego*. Katowice 1: 1–26.
- WĄSALA R. 2007. Postojak wiesiołkowiec – *Proserpinus proserpina* (PALLAS, 1772) (Lepidoptera: Sphingidae) na wydmie polskiego wybrzeża Bałtyku. *Wiadomości entomologiczne* 26: 64.
- WOCKE M. F. 1872. Verzeichniss der Falter Schlesiens. *Zeitschrift für Entomologie. Neue Folge* 3: II + 1–86.
- WOJTUSIAK J. 1966. Fauna makrolepidopterologiczna Wzniesienia Gubałowskiego i jej charakterystyka zoogeograficzna. *Acta zoologica cracoviensia* 11(4): 75–109, tab. 11.
- WOLF P. 1928. Die Großschmetterlinge Schlesiens. 2 Teil. Schles. Buchdruck. Karl Vater, Breslau, 61–161 pp.
- WOLF P. 1944. Die Großschmetterlinge Schlesiens. 3 Teil. II. Bd. Schles. Verlaganst. Karl Klossok, Breslau, 229–240; 241–256; 257–344 pp.

Accepted: 14 February 2016; published: 4 March 2016

Licensed under a Creative Commons Attribution License <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>